

Да ли прети колапс банкарског система у Србији

Пише: Синиша Лалић
понедељак, 11 мај 2009 14:41

Процес пропадања и економског колапса у Сједињеним Америчким државама кренуо је од инвестиционих банака које су банкротирале из два разлога: један разлог је претерана трговина ризичним, секундарним, хипотекарним хартијама од вредности, а други разлог је пад поверења у банкарски систем након наглог пада цена акција у Њујорку. То је проузроковало масовно повлачење депозита из банака у САД. Поред два главна наведена проблема, кључ проблема је био и између осталог у томе што су пласмани банака били дужи од рокова враћања узетих кредита, па ни банке међусобно више нису одобравале једна другој кредите, јер се појавило много таквих који су тражили кредит за рефинансирање дугова. Стало је одобравање кредита, банке нису имале коме да одобре нове кредите. Након колапса највећих банака, криза се са банкарског прелила на реални сектор привреде.

У Србији је ситуација другачија и рекао бих за нијансу повољнија, мада не у потпуности повољна. Процењујем да ће се криза у Србији, у делу који се тиче стабилности банака, кретати у супротном смеру у односу на Америку – прво ће крахирати привреда, а потом банке. Стране банке које имају своја представништва у Србији, ћерке банака, нису трговале ризичним хипотекарним обвезницама (сем Societe Generale). То додуше не значи да банкарски систем у Србији није угрожен, и да не може доћи до пропасти банака. Пошто су се економски „стручњаци“ усагласили да угасе домаће банке, иако неосновано јер су те банке располагале позамашном имовином из које су се могла наплатити ненаплатива потраживања и губици, банке које данас раде у Србији послују и основане су по Закономима државе Србије, али нису наше у смислу порекла свог капитала већ доминантно стране. Како је наведено неоспорно, банкарски систем у Србији је, у доброј мери, одређен „здрављем“ матица самих банака у Аустрији, Немачкој, Француској, Грчкој, чијим су капиталом и основане.

Објективни економски аналитичари нису гледали благонаклоно на распродају и гашење домаћих банака а показаће се да су њихове критике самоуништавања домаћег

Да ли прети колапс банкарског система у Србији

Пише: Сениша Лалић
понедељак, 11 мај 2009 14:41

банкарског система, биле оправдане. Наведено можемо поткрепити чињеницом да су банке у периоду од октобра 2008. до почетка 2009. год., у иностранство преbacиле преко 600 милиона евра, што на име враћања кредита узетих од матица по повољнијим каматним стопама него код нас, што на име помоћи матичним филијалама у иностранству да што лакше преброде финансијску кризу. Народна банка Србије је у више наврата позивала стране банке, претежно Аустријске, да не повлаче новац из Србије, да га не пребацују у иностранство, као и да не смањују обим кредитних активности у односу на децембар 2008. године. Зашто власти позивају стране банке да остану у Србији, да задрже ниво кредитирања, и истовремено издвајају помоћ банкама од 40 милијарди динара, ако је банакрски систем у Србији најстабилнији у региону, како они у то свакодневно уверавају грађане Србије.

Банкарски сектор има укупан губитак већи од пола милијарде евра. Према наводима из статистичког билтена НБС, грађани су са штедње повукли 1,13 милијарди евра у периоду од септембра до децембра прошле године, док су банке имале губитак на вредности капитала од 572 милиона евра. Вредност укупне пасиве банкарског сектора у Србији, услед обезређивања њеног динарског дела и појачаног повлачења девизних депозита, смањена је. До данашњег дана, мала количина расположивог новца грађана Србије враћена је у банке на штедњу. Поставља се питање где је онда остатак штедње грађана Србије ако није у банкама?

У Београду се, као ни у већим градовима широм Србије, у банкама не могу наћи слободни сефови. Банке су принуђене да наручују нове количине сефова за потребе грађана. Можда су грађани, поучени искуством пирамидалне штедње код Дафимент и Југоскандик банке одлучили да своју штедњу склоне из банака на време, пре него што им се деси још једно пропадање њихових штедних улога.

НБС је у протеклом периоду предузела одређене кораке у правцу „стабилизације“ девизног курса и јачања ликвидности банака. Те мере подразумевају да обавезна резерва за банке од прикупљених средстава од привреде и становништва износи 45 одсто, да вишак девизне ликвидности остане у Србији а не да се користи за задуживање у иностранству, као и смањење нето отворене позиције са 20 на 10 одсто. Последњи потези Народне банке Србије усмерени су на смањење референтне каматне стопе. Економисти ће се сложити да је смањивање референтне каматне стопе (примарне есконтне стопе) неопходна мера, јер је референтна стопа од 17,75 одсто колико је износила до недавно, непристојно била висока. Међутим, питање на које релевантни државни органи не дају одговор, јесте који је циљ снижавања референтне каматне стопе!? Ако Централна банка циља на то да ће кредити у Србији постати јефтинији, на начин што ће банке снизити своје активне каматне стопе (стопе на пласмане), то је потпуно погрешно уверење надлежних у Народној банци Србије, јер у тренутку када

светске каматне стопе падају, банке у Србији подижу своје марже и тиме надокнађују пад базних каматних стопа – ЕУРИБОР; ЛИБОР.

Ако би се пак, десило чудо и банке снизе цене својих пласмана, и крену у масовно одобравање кредита, без жираната и учешћа, може да се догоди сценарио врло сличан сценарију који су примениле банке у САД, па су сада на рубу пропасти. Наиме, у ситуацији када пласмани банака постају примамљиви кроз снижавање каматних стопа, грађани Србије би, због оскудице новца у својим новчаницима, могли драстично да повећају своју тражњу за кредитима, и тиме ће, осим повећане кредитне активности банака (што њима наравно погодује) бити повећана и количина новца у оптицају што аутоматски врши додатни јак притисак на инфлацију. Услед повећане расположивости новца, грађани ће повећати тражњу за производима и услугама страног порекла претежно и у великој мери заступљених на нашем тржишту (јер је домаћа производња замрла). То ће дати позитиван сигнал увозничком лобију да још више врши притисак на своје лобисте из страних компанија да услед повећане тражње, још више својих шкарт производа извозе на наше тржиште. Србија би више увозила производа и услуга, што значи пад девизног курса односно јачање вредности домаће валуте – додуше вештачки. Ако динар апресира (ојача), поново ће доћи до повећаног увоза иностране робе и услуга што повећава спољнотрговински дефицит Србије (који тренутно износи близу 9 милијарди долара). То значи да реални девизни курс – девизни курс коригован за разлику у инфлацији у динарима, апресира што погодује сектору услуга. Цене услуга расту брже, па ће се више поново улагати у сектор услуга него у сектор производње. Повећани спољнотрговински дефицит ће се морати регулисати опет преко убрзане депресијације номиналног девизног курса и трошењем девизних резерви пошто више нема потенцијала за привлачење свежег капитала преко распродаје предузећа у Србији.

Под утицајем светске кризе, замрзнуте плате губе на својој вредности услед обезвређивања вредности домаћег новца, и то због раста цена тих производа које они у повећаној мери купују. Грађани јесу у првом маху потпомогнути од стране банака, кроз одобравање кредита, ради повећања тражње на тржишту што је узроковало раст цена. Међутим, грађани ће се у ситуацији када се њихова куповна моћ смањује, чешће определити у кризи да имају на столу намирнице да прехране себе и чланове својих породица, него да врате узете кредите банкама. Ту настаје проблем за банке, јер оне више нису у могућности да наплате од грађана одобрене им кредите. Као последица не могућности наплате рата кредита, банке могу упасти у кризу солвентности.

У наредном временском периоду, сасвим је извесно, куповна моћ грађана ће додатно опасти пошто се највећи удар кризе очекује почетком јесени – у септембру. У првом реду, куповна моћ ће опасти због раста цена који проузрокују раст инфлације, замрзавање плата и пензија на нивоу 31. децембар 2008. год., акцизе на гориво,

Да ли прети колапс банкарског система у Србији

Пише: Синиша Лалић
понедељак, 11 мај 2009 14:41

цигарете и слично. У тој ситуацији, грађани који су узели кредит неће бити више у могућности да га врате, а они који се нису задужили код банака то неће чинити ни у наредном временском периоду, бар не док траје криза. Кома ће банке одобравати кредите, од којих иначе опстају, и ако грађани повлаче своје штедне улоге на бази којих банке после одобравају кредите!?

Банке у Србији су у огромном обиму одобравале кредите предузећима, чији рачуни су сада блокирани. Узимајући у обзир бонитет предузећа, тражиоца кредита, претпоставља се да су банке, да би одобриле кредит, тражиле у залогу опрему предузећа. Због светске економске кризе која се прелила у Србију, од октобра прошле године до априла 2009. године, блокирано је око 25 хиљада рачуна предузећа. Предузећа више нису у могућности да врате узете кредите. Банкама преостале залога или хипотека коју могу продати на тржишту да би покрили односно надокнадили губитак по основу не наплаћених потраживања од својих клијената предузећа. Међутим, у условима светске кризе, када ММФ препоручује Влади Србије мере које директно утичу на смањење агрегатне тражње, на тржишту нема ко да купи залог и хипотеке које би банка понудила на продају. Такође, ако се узме у обзир да је од 398 милиона евра потенцијалних одобрених субвенционисаних кредита чак 374 милиона евра затражено за ликвидност предузећа, јасно је да је привреда Србија на издисају. Поставља се и намеће логично питање како ће банке наплатити одобрене кредите предузећима? Сада се враћамо на кључ проблема у банкарском систему код нас. Привреда је крахирала, банке немају коме више одобрити велике суме кредита, и лако може доћи до стављања катанца на врата појединих банака.

С друге стране, упркос позивима НБС и организованим састанцима са представницима страних банака у Србији, са циљем да се банке обавежу да не износе девизе из земље, нема назнака, бар за сада, да би банке то могле да прихвате. Криза се захуктава и код нас и у свету, па није искључено да би још нека страна банка могла да пропадне, па би помоћ, не марећи за тржиште на којем се налази, могла управо тражити од њихове банке ћерке. Ако се то деси, поново ће доћи до мањка девиза на девизном тржишту. Са политиком флукутирајућег девизног курса, када се девизни курс одређује на основу понуде и тражње девиза уз повремене интервенције Централне банке, монетарна власт не може да обећа и гарантује неки зацртани ниво девизног курса. Управо из ових разлога, разлога повећаног девизног ризика, делује мало вероватно да би се банке могле одлучити да своје кредите које су одобриле клијентима, а везане су са валутном клаузулом, претворе у динарске кредите. Такав потез банака би био доста ризичан и тиме би банке саме себе свесно довеле у нелагодну позицију.

Биће изненађујуће ако у наредном периоду не буде колапса банака, вероватно у свакој земљи у региону. Србија сигурно неће бити изузетак од тога, јер је исти модел економије

Да ли прети колапс банкарског система у Србији

Пише: Синиша Лалић
понедељак, 11 мај 2009 14:41

примењиван у свим земљама „Западног Балкана“. На ову опасност указује и саветник гувернера Хрватске Централне банке, Еван Крафт. У периоду који долази, постоји опасност да ће мале банке пропасти јер неће моћи играти тржишну утакмицу са великим и jakim финансијским играчима - банкама. Доћи ће до аквизије или спајања, а једна од могућности је и подржављење банака што је код нас готово искључена опција јер нисмо довољно финансијски јаки као држава.

Грађани Србије, размислите да ли је сигурно држати своју муком стечену девизну штедњу, у банкама које послују у Србији, које узгред да напоменем привлаче шпекулативни капитал кроз куповину репо хартија од вредности, оплоде шпекулативни капитал и брзо га повлаче из Србије када процене да је за то најпогоднија ситуација. Озбиљна су искушења пред нама, када морамо играти паметно. Зато будите тактични и опрезни пре него што се одлучите да своју штедњу дате некоме на чување.